

УДК 339.727.22.008(477)

Квятковська Л. А.

Волкова Ю. В.

Бурська М. В.

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Інвестиції відіграють одну з найважливіших ролей у становленні та розвитку економіки країни. У статті розглянуто питання інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості України: проблеми та способи їх вирішення. На даному етапі розвитку економіки України виникає необхідність у створенні сприятливого інвестиційного клімату.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестор, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість.

Постановка проблеми. Створення сприятливого інвестиційного клімату – першочергове завдання сьогодення, адже завдяки цьому економіка країни отримує важливі ін'єкції для подальшого розвитку.

На сьогодні для економічного розвитку нашої держави обсяг внутрішніх фінансових ресурсів є недостатнім тому безпосередньо привабливими стають кошти іноземних інвесторів, але ситуація ускладнюється тим, що проблема інвестування вирішується в умовах світової економічної кризи. Тому велике значення мають іноземні інвестиції в економіку України попри повний відсутності власних засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У більшості наукових праць інвестиційний клімат розглядається як складова інвестиційної привабливості, яка характеризує загальні умови інвестування в тій чи іншій країні (галузі, регіоні, підприємстві).

Проблемам залучення інвестицій в економіку України та вивченню її інвестиційного клімату присвячені праці багатьох вчених: І. Бланка, О. Гаврилюка, Л. Гончаренко, В. Гейца, В. Марцина, Ф. Федоренка, А. Черепа, У. Шарпа та ін. Однак проблеми забезпечення сприятливого інвестиційного клімату потребують постійного розгляду, аналізу та вирішення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Огляд та аналіз літературних джерел показав, що більшість авторів під інвестиційним кліматом розуміє сукупність чинників економічного, політичного, правового та соціального характеру, які бере до уваги інвестор, ухвалюючи рішення щодо здійснення інвестицій. Незважаючи на велику кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів щодо проблем формування інвестиційного клімату, необхідно зауважити, що чинники, які його формують на різних рівнях, є недостатньо адекватно систематизованими.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розгляд та дослідження проблем формування інвестиційного клімату в Україні та визначення перспектив його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. На розвиток держави впливає безліч факторів, серед них і стабільність на політичному рівні, і на економічному, а саме фінансові кризи, світові рейтинги країни. В останні роки всі країни, в тому числі й Україна, відчули на собі значний вплив світової економічної кризи. Для виходу з кризи необхідний прилив нової енергії для відновлення та подальшого розвитку економіки. Найкращим енергетиком для економіки є інвестиції. Але для того, щоб інвестор захотів вкласти в країну гроші, необхідно його зацікавити в цьому. Саме для цього слугує таке поняття, як інвестиційний клімат.

Загалом інвестиційний клімат – це сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють фінансовій діяльності інвесторів.

Інвестиційний клімат розглядають на рівні держави, регіону, галузі, підприємства. На кожному з цих рівнів діють відповідні чинники, за сукупністю яких оцінюють сприятливість інвестиційного клімату.

На даному етапі розвитку економіки України виникає необхідність у створенні сприятливого інвестиційного клімату.

Незважаючи на те, що існує багато наукових праць щодо формування та поліпшення інвестиційного клімату країни, цей напрям не є досконало розкритим та систематизованим.

До економічних параметрів оцінки інвестиційного клімату належать показники загального стану економіки держави, серед яких митний режим, вартість робочої сили і можливості її використання, продуктивність праці та середній рівень кваліфікації працівників, функціонування валютної, фінансової і кредитної систем. Важлива роль в оцінці соціального середовища сприяння інвестуванню належить ступеню розшарування суспільства, його ставленню до іноземних інвестицій, узгодженості політики уряду з позицією населення, загальному рівню безробіття в країні і т. д.

На мікроекономічному рівні інвестиційний клімат проявляє себе у двосторонніх відносинах фірми-інвестора і конкретних державних органів, господарських суб'єктів-постачальників, покупців, фінансово-кредитних установ (комерційних банків; страхових, лізингових, факторингових компаній і т. д.), а також місцевих профспілок і трудових колективів. На цьому ж рівні відбувається конкретизація узагальноної оцінки інвестиційного клімату держави в процесі реальних економічних, юридичних і культурних контактів іноземної фірми з новим середовищем країни-реципієнта.

На даному етапі обсяги інвестицій недостатні для прискорення науково-технічного прогресу, навіть за еволюційним типом розвитку. В українській економіці попит на інвестиції значно перевищує їх пропозицію, що в ринкових умовах призводить до їх високої вартості. Так, позичкові інвестиції (банківський, комерційний кредити, лізинг) сьогодні переважно не вигідні для більшості галузей економіки України, оскільки у більшості випадків вони короткострокові й надзвичайно дорогі. Виходячи з обмеженості внутрішніх ресурсів, найбільш привабливим джерелом ресурсного забезпечення можуть бути іноземні інвестиції. Проте відсутність життєздатних виробничих механізмів поряд з низьким рівнем ліквідності більшої частини підприємств створюють для цього значні перешкоди [1].

Україна потенційно може бути однією з провідних країн за залученням інвестицій. Країна багата на природні ресурси, кваліфіковану і дешеву робочу силу, має значний науково-технічний потенціал, наявну інфраструктуру, потужну виробничу базу, величезний внутрішній ринок збуту продукції та успішну інтеграцію у світовий фінансовий та товарний ринок.

Для країни інвестиційний клімат означає сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів.

Інвестиційна діяльність є складним видом діяльності, що несе в собі багато ризиків, на яку впливає безліч факторів як внутрішньодержавних, так і зовнішніх. Головним чином, при дослідженнях інвестиційного клімату порівнюють параметри інвестиційного потенціалу та ризики, що характеризують політичну стабільність, дотримання норм податкового законодавства та стабільність нормативно-правової бази [3, с. 54].

Сьогодні важливим фактором зниження інвестиційної активності є уповільнення темпів зростання світової економіки за рахунок погіршення ситуації в експортних галузях. Нарівні з цим негативну роль відіграв і Національний банк, який з метою утримання валютного курсу вдався до жорсткості монетарної політики, що також сприяло зниженню темпів зростання економіки України [4].

Обсяг внесених з початку інвестування в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 1 жовтня 2012 року становив 52673,8 млн дол., що на 5,2% більше обсягів інвестицій на початок 2012 року, та в розрахунку на одну особу населення складає 1157,0 дол.

Відмітимо, що інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності (рис. 1). На підприємствах промисловості зосереджено 32,0% загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в фінансових установах – 29,8%.

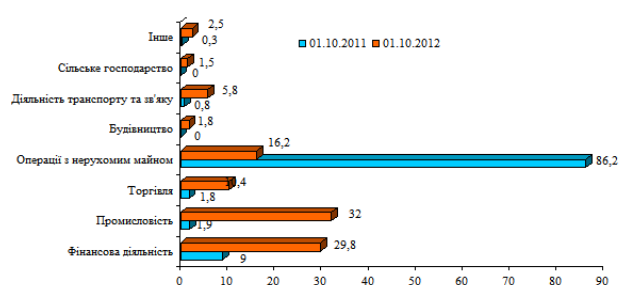

Рис. 1. Розподіл прямих іноземних інвестицій за основними видами економічної діяльності (у % до загального обсягу інвестування)

На підприємствах промисловості зосереджено 16866,0 млн дол. (32,0%), у т. ч. переробної – 13935,8 млн дол., з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води – 1506,6 млн дол., добувної – 1423,5 млн. дол. Серед галузей переробної промисловості у підприємства металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів внесено 6136,6 млн дол. прямих інвестицій, виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 2995,3 млн дол., хімічної та нафтохімічної промисловості – 1320,6 млн дол., машинобудування – 1155,5 млн дол., виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції – 1012,7 млн дол.

У фінансових установах акумульовано 15701,8 млн дол. (29,8% загального обсягу) прямих інвес-

тицій, в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – 8522,6 млн дол. (16,2%), у підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 5502,9 млн дол. (10,4%). У фінансових установах акумульовано 16337,9 млн дол. (31,2% загального обсягу) прямих інвестицій. В організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – 8384,8 млн дол. (16,0%), у підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 5469,5 млн дол. (10,4%).

Зауважимо, що незадовільна диверсифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну по країнах-інвесторах може бути ризиком залежності економіки України від політики кількох країн – основних інвесторів [4].

У січні-вересні 2012 року збільшилися обсяги капіталовкладень на розвиток будівництва – на 47,4 відсотка порівняно з відповідним періодом 2011 року (13,8% від їхнього загального обсягу); у діяльність готелів та ресторанів – 21,0% (0,8%); в охорону здоров'я та надання соціальної допомоги – на 24,5% (0,8%); у торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – на 32,1% (9,8 відсотка); у діяльність транспорту і зв'язку – на 28,4% (13,9%); у сільське господарство, мисливство та лісове господарство – на 8,3% (5,9%); у фінансову діяльність – на 37,5% (2,4%).

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств і організацій, за рахунок яких у січні-вересні 2012 року освоєно 61,2% капіталовкладень. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 17,5%.

За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 4,5% та 1,9% капітальних інвестицій. Частка коштів населення на індивідуальне житлове будівництво становила 15,7% усіх капіталовкладень.

Така структура джерел фінансування капітальних інвестицій, в тому числі правління в ній внесків за рахунок власних коштів підприємств, ставить в залежність розвиток підприємств та їх інвестиційну активність від їх прибутковості.

Серед основних факторів, що заважають покращенню інвестиційної політики, можна зазначити такі:

- орієнтація українського уряду на залучення фінансових ресурсів переважно від міжнародних фінансових організацій (МВФ, МБРР), що призводить до недооцінки необхідності стимулювання дій приватних іноземних інвесторів;
- домінування урядової політики в Україні та вплив на неї політико-економічних угруповань, орієнтованих на отримання не економічного прибутку, а рентних доходів, що стимулює закритість та викликає негативне ставлення до «чужинців»: як національних, так і іноземних потенційних інвесторів;
- в урядових структурах та на регіональному рівні управління зберігається поділ інвесторів на «своїх» (вітчизняних) та «чужих» іноземних; однак зрозуміло, що сьогодні від бюрократичного свавілля потерпають як перші, так і другі [5].

З 1 січня 2013 року набирає чинності Закон України від 06.09.2012 № 5205 «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який визначає основи державної політики в інвести-

ційній сфері протягом 2013-2032 років щодо стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки та спрямований на створення умов для активізації інвестиційної діяльності шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках розвитку економіки з метою створення нових робочих місць, розвитку регіонів.

Законом також передбачено державну підтримку інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях, а також особливості оподаткування і оподаткування ввізним митом суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки (зокрема звільнення від сплати податку на прибуток до 2017 року та звільнення від сплати ввізного мита) [4].

Складно не помітити, що у 2011 році Україна почала демонструвати позитивні ознаки створення сприятливих умов для зростання бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату. Так, з метою сприяння залученню й ефективному використанню зовнішніх та внутрішніх інвестицій для забезпечення розвитку економіки України, прискорення її залучення в європейську і світову економічні системи, забезпечення права приватної власності і права на підприємницьку діяльність, утворено Ряду вітчизняних та іноземних інвесторів при Президентові України. Крім цього, питання сприяння інвестиціям знайшли своє відображення у Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки

«Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», за допомогою якої проводитимуться конкретні заходи з покращення бізнес-клімату, такі як: удосконалення дозвільної системи, ліцензування, адміністративних послуг, започаткування та ліквідації бізнесу, державного нагляду та контролю, технічного регулювання, формування митних процедур.

Висновки і пропозиції. Характеризуючи стан інвестування в економіку України в цілому, його можна визначити як кризовий в порівнянні з динамічними процесами, що відбуваються в міжнародній економіці. Сучасні обсяги інвестицій залишаються недостатніми для кардинального поліпшення економічної ситуації в країні.

В останні роки всі країни, в тому числі й Україна, відчули на собі значний вплив світової економічної кризи. Для виходу з кризового стану необхідний прилив нової енергії для відновлення та подальшого розвитку економіки. Найкращим стимулятором для економіки є інвестиції.

Пріоритетними цілями інвестиційної політики слід визначити розроблення заходів щодо активізації інвестиційної діяльності та мобілізації фінансових ресурсів, необхідних для інвестування, реалізацію комплексних державних програм будівництва, забезпечення структурних перетворень та підвищення ефективності капітальних вкладень.

Список літератури:

1. Пітель Н. Я. Проблеми формування інвестиційного клімату України / Н. Я. Павленко // Бізнес-навігатор. – 2010. – № 3(20). – С. 18-24.
2. Мотриченко В. М. Інвестиційна привабливість України: стан та шляхи активізації / В. М. Мотриченко // Фінансовий простір. – 2011. – № 4(4). – С. 31-36.
3. Сазонець І. Л. Міжнародна інвестиційна діяльність / І. Л. Сазонець, О. А. Джусов, О. М. Сазонець // Підручник. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 304 с.
4. Харун О. А. Інвестиційний клімат та напрями його покращання в системі конкурентоспроможності національної економіки / О. А. Харун, М. А. Годлевська ; Хмельн. нац. унів., X Міжнародна науково-практична конференція. – 2013.
5. Долінська Т. Інвестиційний клімат України та шляхи його формування / Долінська Т., Юр'єва Т. // Збірник наукових праць: Випуск 25. – К. : НАУ, 2010. – 220 с.
6. Коваленко С. О. Інвестиційний клімат України та напрями його покращення / С. О. Коваленко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 366-369.

Квятковская Л. А.

Бурская М. В.

Волкова Ю. В.

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА УКРАИНЫ

Резюме

Инвестиции играют одну из важнейших ролей в становлении и развитии экономики страны. В статье рассмотрены вопросы инвестиционного климата и инвестиционной привлекательности Украины: проблемы и способы их решения. На данном этапе развития экономики Украины возникает необходимость в создании благоприятного инвестиционного климата.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестор, инвестиционный климат, инвестиционная привлекательность.

Kviatkovska L. A.

Volkova J. V.

Burska M. V.

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

PROBLEMS FORMATION OF INVESTMENT CLIMATE UKRAINE

Summary

Investments play one of the most important roles in the development of the economy. The article considers the investment climate and investment attractiveness of Ukraine: problems and solutions. At this stage of development of Ukraine's economy is necessary in creating a favorable investment climate.

Key words: investment, investor, investment climate, investment attractiveness.